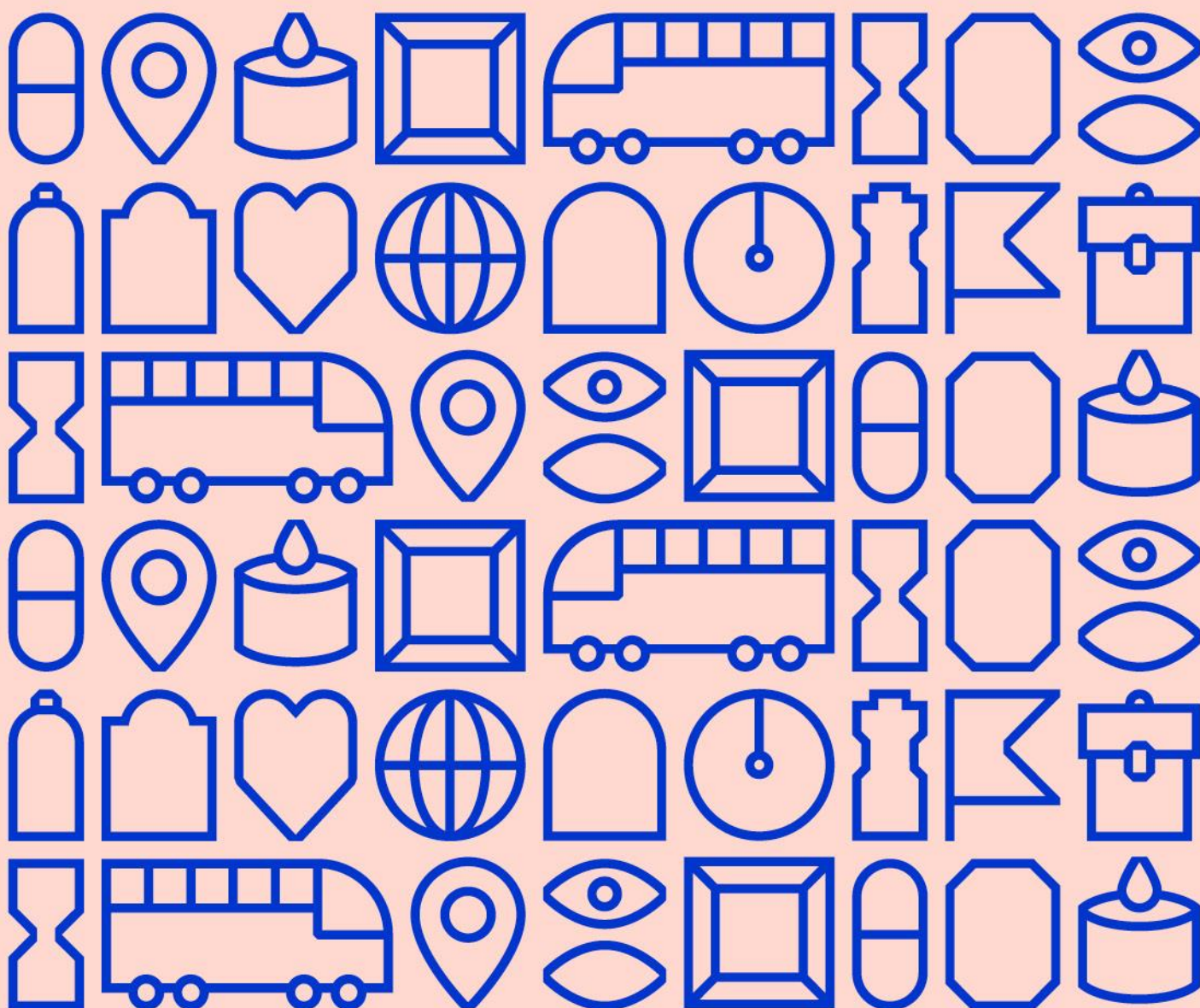

ÓPUSZTASZER, NEMZETI TÖRTÉNETI EMLÉKPARK

9–11. SZÁZAD

Nemzeti Emlékezetpedagógiai
Program

Ópusztaszer, Nemzeti Történelmi Emlékpark

9–11. század

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető.....	2
2. Előkészítő óravázlat.....	4
3. Helyszíni feladatok	6
a. Nyomkeresés	6
b. Képes krónika	8
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba	8
d. Drámapedagógia.....	11
4. Tanórai utófeldolgozás.....	12
5. Forrásjegyzék.....	13
6. Melléklet.....	14
Helyszíni feladatok	15
Nyomkeresés	15
Képes krónika	18
Helyszíni kvíz / Tudáspróba.....	24
Drámapedagógia	26
Tanórai utófeldolgozás.....	31

1. Bevezető

A helyszín jelentősége a nemzet emlékezetben

Anonymus krónikája – Gesta Hungarorum – szerint a honfoglalás lezárásaképpen Árpád fejedelem és egész serege a Körtyvénytóhoz mentek, és ott táboroztak a Gyümölcsény erdőben 34 napig. Ezen idő alatt Árpád fejedelem és vezérei elrendezték az ország dolgait. Törvényeket hoztak, illetve Árpád ott lakókkal együtt földeket adományozott a vezéreknek. Azt a helyet, ahol ez a tanácskozás megtörtént, „a magyarok a maguk nyelvén Szerinek nevezték, mert ott ejtették meg szerét az ország egész dolgának.”

Anonymus nyomán, a 19. század közepétől vált elfogadottá a történészek és a széles közvélemény körében, hogy ez a „széri gyűlés” a magyarság első országgyűlése volt. Ezért a Millenniumhoz – a honfoglalás ezeréves évfordulójához – kapcsolódó ünnepélyes eseménysor egyik elemeként 1896-ban Ópusztaszeren emlékművet építettek Árpád fejedelemnek. A 20. század történelmi viharai (első és második világháború, kommunista diktatúra) miatt az emlékmű és a széri gyűlés hagyománya, mint a magyar identitás építőelemei háttérbe szorultak. De 1982-ben felállították az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékparkot, amely fokozatosan a nemzeti emlékezet szimbolikus helyszínévé vált.

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok során a részt vevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egy napos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után, ismét tanórai keretek között tudják bemutatni elkészített projektfeladataikat, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

1. **Előzetes felkészülés (1-2 tanóra):** A NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelte ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják megtartani tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.
2. **Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás):** Amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy szükséges előtte egyeztetni az intézménnyel. A programban részt vevő helyszínek már ismerik a NEP-et, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után **az első feladat a „nyomkeresés”,** melynek során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. **Második feladatként** célszerű a **„képes krónikát”** elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) –, ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik, és egy-egy kis videóban némi magyarázattal

megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, melyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a „**tudáspróba**”, mely egy klasszikus tesztes kvízsor. Ennek megoldása jól összegzi, illetve ismétli át az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként **drámapedagógiai feladatot** is megoldhatnak, mely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.

3. **Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra):** A látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvetett videóikból összevágott „képes krónikákat”, melyeket a tanárkollégák és az osztály többi tagja is értékelhetnek. Ezek után pedig immár tantermi keretek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Néhány információ az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark programcsomagjáról

- Az emlékparkban elvégzendő feladatok szinte teljes egészében a szabadban zajlanak le. Egyetlen kivétel van, a Feszty-körkép, amely a Rotundában található. Ez csak csoportosan, előre egyeztetett időpontban látogatható. A látogatás időtartama 30 perc, ezt szigorúan betartják.
- A Nemzeti Történelmi Emlékpark vezetése elkészített egy ún. „Pedkalauz2024” című kiadványt. Ebben pedagógusoknak, előjegyzet csoportoknak, diák- és felnőtt csapatoknak az összes fontos információt (például igénybe vehető múzeumpedagógiai szolgáltatások) összegyűjtötték egy helyre. A kiadvány az emlékpark honlapjáról letölthető, lásd <https://www.pedkalauz.hu/>.
- A megadott programcsomag a **9. évfolyam** („Egy eurázsiai birodalom, a hunok” és „A magyar nép eredete és az Árpád-kor”) számára ajánlott.

2. Előkészítő óravázlat

Nemzeti/történelmi emlékhely neve: Ópusztaszer, Nemzeti Történelmi Emlékpark

Ajánlott korosztály és történelmi korszak: 9. osztály, „A hunok birodalmai”, „A magyarok eredete és az Árpád-kor”

Ajánlott időtartam: előkészítés: 1–2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3–5 óra; lezárás: 1 tanóra

Munkamódszer és segédanyag: tanári előadás ppt-prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok.

Előkészítő óra

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
A népvándorlás megindulása <ul style="list-style-type: none">Külső támadások (pl. germánok) a Római Birodalom ellenA Római Birodalom felosztásaA gótok elfoglalják Róma városátKonstantinápoly megalapítása	Melyik császár és a mikor osztotta fel a Római Birodalmat? Hogyan nevezték a Római Birodalom két utódállamát? Melyik város lett a Kelet-Római Birodalom fővárosa?	1. dia: A prezentáció borítója 2. dia: Térkép a népvándorlásról
A hunok birodalmai <ul style="list-style-type: none">Az ázsiai Hun Birodalom megalapítása és működéseA hun hadsereg jellemzőiAz ázsiai Hun Birodalom bukásaAz európai Hun Birodalom megalakulásaA hunok megjelenése a Kárpát-medencébenAttila király uralkodása, hadjárataiAttila király halála és temetése	Hol alakult meg az ázsiai Hun Birodalom? Mikor bukott el az ázsiai Hun Birodalom? Melyik volt Attila király legnagyobb csatája? Milyen hagyomány fűződik Attila temetéséhez? Ki volt és miért fontos Csaba királyfi személye?	3. dia: Az európai Hun Birodalom (Attila szobra, fapalotája, a birodalom térképe) 4. dia: Attila nagykirály birodalmának bukása, temetése és Csaba királyfi csillagösvénye
A magyar őstörténelem <ul style="list-style-type: none">A magyar őstörténelem különféle (eredetmítosz, krónikák) forrásaiAnonymus: Gesta HungarorumA különféle tudományágak (genetikai, néprajz stb.) véleménye a magyarok eredetérőlA magyarok vándorlásának állomásai: Levédia, Etelköz	Mi a csodaszarvas mondájának lényege? Hogyan nézett ki a Kárpát-medence a magyar honfoglalás előtt? Mikor volt a pozsonyi csata?	5. dia: A magyar őstörténet forrásai Csodaszarvasmonda Anonymus: Gesta Hungarorum 6. dia: Levédia, Etelköz

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none">A magyar sztyeppeállam megalakításaA honfoglalás eseménytörténeteA pozsonyi csataTámadó hadműveletek a 10. században	<p>Milyen viták vannak a pozsonyi csata helyszínéről és időpontjáról?</p> <p>Ki volt a hét vezér?</p> <p>Mi a vérszerződés jelentősége?</p> <p>Miért helytelen a „kalandozás” szó használata a 10. századi támadó hadműveletekre?</p>	<p>Vérszerződés</p> <p>7. dia: A hét vezér</p> <p>8. dia: A honfoglalás és a Feszty-körkép</p> <p>9. dia: A Magyar Nagyfejedelemség</p> <p>Az Árpád-ház családfája</p>
<p>A keresztény magyar állam megalapítása</p> <ul style="list-style-type: none">Géza nagyfejedelem uralkodásaIstván trónra lépéseIstván államépítő tevékenysége, a területi alapú közigazgatás létrehozásaI. István egyházszervező tevékenysége, püspökségek alapítása	<p>Hogyan lett Vajk nagyfejedelemből István király?</p> <p>Hogyan jöttek létre a vármegyék?</p> <p>Hány püspökséget alapított I. István?</p> <p>Milyen volt I. István külpolitikája?</p>	<p>10. dia: Géza nagyfejedelem</p> <p>11. dia: I. István király uralkodása</p>
<p>A magyar állam megszilárdulása a 11–12. században</p> <ul style="list-style-type: none">László uralkodásaKönyves Kálmán uralkodásaIII. Béla uralkodása	<p>Kiket avattak szentté I. László uralkodása alatt?</p> <p>Mi tudunk I. László törvényeiről?</p> <p>Mit tudunk I. László és Könyves Kálmán külpolitikájáról?</p> <p>Milyen bizánci kormányzati mintákat honosított meg III. Béla?</p>	<p>12. dia: I. László uralkodása</p> <p>13. dia: I. László uralkodása</p> <p>14. dia: III. Béla uralkodása</p>
<p>A Magyar Királyság a 13. században</p> <ul style="list-style-type: none">II. András uralkodása, különös tekintettel az Aranybulla kibocsátásáraIV. Béla uralkodása és a tatárjárásAz utolsó Árpád-házi királyokAz Árpád-ház jelentősége	<p>Mikor bocsátotta ki II. András az Aranybullát?</p> <p>Melyek voltak a tatárjárás főbb eseményei?</p> <p>Hogyan építette újjá az országot IV. Béla?</p> <p>Ki volt az utolsó Árpád-házi király?</p>	<p>15. dia: II. András és az Aranybulla</p> <p>16. dia: IV. Béla és a tatárjárás</p> <p>17. dia: Az utolsó Árpád-házi király, III. András</p> <p>18. dia: Az Árpád-ház jelentősége</p>
<p>A Nemzeti Történeti Emlékpark, mint a nemzeti emlékezett szimbolikus helyszíne</p>	<p>Mikor volt a Millennium? Hogyan ünnepelték meg?</p>	

3. Helyszíni feladatok

Feladatok a Nemzeti Történeti Emlékparkban

Nyomkeresés

- Csoportokat alakítunk.
- A csoportok egy térkép segítségével megkeresik a szobrokat és emlékműveket, és párosítják őket a meghatározásokkal.

Képes krónika (kisfilmkészítés)

- A csoportok a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről és magukról.
- Otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek.
- A záróórán a kisfilmeket bemutatják.
A) változat: Minden csoport végigjárja a kiemelt helyszíneket, és kisfilmjében bemutatja azokat.
B) változat: Minden csoport csak egy helyszínt kap, és azt mutatja be részletesen.
C) változat: Ha a diákok nem tudnak kisfilmet készíteni, fotóznak, és abból prospektust állítanak össze.
- A csoportok a megadott helyszínekből előre készülnek, hogy tudják, mit kell lefilmezni és milyen szöveget mondjanak.

Tudáspróba

- A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy feleletválasztós tesztet a hely nevezetességeiről.

Drámajáték

- A csoportok előadnak egy, a helyszínen játszódott történelmi jelenetet.
- A témák kiosztása (lásd Melléklet)
- A csoportok otthon készülhetnek a jelenetre szöveggel, szereposztással, kellékekkel.

a. Nyomkeresés

A diákok csoportokra osztva megkeresik a térképen bejelölt helyszíneket, és egy táblázatban párosítják a megfelelő leírásokkal.

Előkészület: Csak az öt csoportot érdemes előre beosztani, a csoporttagok azután a többi feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet kevesebb csoportot is létrehozni, ebben az esetben nem minden feladatot fogunk kiosztani. Ha több mint öt csoportot alkotunk, akkor többen azonos feladatot fognak végezni. A csoportok ideális létszáma 3–6 fő.

Segédanyag: térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak és dolgoznak, egy–másfél órát érdemes részálni.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is lehet.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Szobor vagy műemlék neve	Sor-száma
A kereszténység megerősítésében fontos szerepet betöltő intézmény épületegyüttese.	Szer monostora	1.
Azon király a földön elhelyezett nagyméretű plakettje, aki 1222-ben a magyar nemesség kialakulása szempontjából rendkívül fontos dokumentumot adott ki.	II. András plakettje	2.
Azon krónikás szobra, aki valószínűleg III. Béla uralkodása alatt vagy közvetlenül utána megírta a <i>Gesta Hungarorum</i> című munkáját.	Anonymus	3.
A vidék rendjének biztosításában fontos szerepet betöltő rendvédelmi szerv épülete.	Csendőr emlékszoba	4.
Azon király mellszobra, aki a 11. század második felében megszilárdította a magyar államot.	I. László király	5.
Azon népnek emléket állító szobor, amely nép a tatárjárás után települt be véglegesen az országba.	Kun pár (másképpen „Őseink szoborcsoport”)	6.
Az európai Hun Birodalom legfontosabb uralkodója.	Attila nagykirály szobra	7.
Azon fejedelem emlékműve, akinek a nevéhez köthető a honfoglalás.	Árpád fejedelem	8.
A magyarság összetartozását kifejező emlékmű	A Nemzeti Összetartozás Emlékműve	9.
Azon király szobra, aki a tatárjárás után újjáépítette a magyar államot.	IV. Béla király	10.
Azon fejedelem mellszobra, aki a Magyar Nagyfejedelemség uralkodójaként tevékenységével előkészítette a keresztény magyar állam megalapítását.	Géza fejedelem	11.
A 9. századi törzsek vezetőit megőrkítő szoborcsoport.	A hét vezér szoborcsoportja	12.
A pusztai népek tipikus lakhelye.	jurta	13.
Az élelmiszertermelésben fontos szerepet betöltő épület.	Szentes-donáti szélmalom	14.
A honfoglalást megőrkítő monumentális festmény.	Feszty-körkép	15.

b. Képes krónika

A diákok – csoportokba rendeződve – a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, ezekből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha ez valamiért nem lehetséges, akkor fotókat készítenek, és azokból otthon prospektust állítanak össze.

Előkészület: Az osztály adottságait, érdeklődését figyelembe véve el kell dönteni, hogy az A) vagy a B) változatot választjuk. Az A) változat az egyszerűbb: minden csoportnak ugyanazt az öt megadott helyszínt kell végigjárnia, majd a kisfilmben bemutatnia. A B) változatban mindegyik csoport csak az egyik helyszínnél dolgozik, és azt mutatja be mélyebben. Ebben az esetben el kell dönteni, hogy melyik csoport melyik helyszínt kapja. Ha a kisfilmkészítés nem lehetséges, akkor a C) változat, a prospektuskészítés is választható.

A feladatot a diákoknak már az előkészítő órán osszuk ki, hogy előre készülhessenek a helyszínekből vagy helyszínből, hiszen tudniuk kell, hogy pontosan mit filmezzenek le, és milyen szöveget mondjanak fel.

Segédanyag: feladatlap az A), a B) és a C) változathoz (a B) változatán mind az öt csoport feladata szerepel) és térkép.

A helyszínen: A csoportok önállóan mozognak. Az A) és a C) változat esetén érdemes az öt csoportot az öt helyszínhez külön-külön elindítani, és megbeszélni velük, hogy milyen irányban mozognak tovább a területen, hogy ne zavarják egymás munkáját. Szintén legalább egy–másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mivel a kisfilmeket (vagy a prospektust) otthon kell befejezni, az alkotások bemutatására már otthon, a következő tanórán kerül sor. Egyéni alkotásokról van szó, így egységes értékelőlap nincs. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy az alkotás mennyire szakszerű, informatív, mennyire esztétikus, humoros, illetve mennyire csapatmunka eredménye.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy a csoportjaikban megoldanak egy 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és az előző feladatok készítése során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: Csak azt kell eldönteni, hogy a tudáspróbát egyénileg vagy az öt csoport között akarjuk lebonyolítani.

Segédanyag: feladatlap (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá!

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is lehet (amennyiben a feladatot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. Hol helyezkedett el az ázsiai Hun Birodalom?

A) A kínai Nagy Fal előtti térségben	B) Mongóliában	C) az Altáj hegységtől a Dnyeper folyóig	D) Észak-Kínában
--------------------------------------	----------------	--	------------------

2. Hol ütközött meg Attila nagykirály a római seregekkel?

A) Gallia provincia	B) Pannónia provincia	C) Illírya provincia	D) Moesia provincia
---------------------	-----------------------	----------------------	---------------------

3. Melyik „történetíró” járt személyesen Attila udvarában?

A) Jordanes	B) Priskos rhétor	C) Regino	D) Biborbanszületett Konstantin
-------------	-------------------	-----------	---------------------------------

4. Hol található Magna Hungária?

A) Etelköz	B) a Volga mellett	C) Baskíriában	D) az Urálon túl
------------	--------------------	----------------	------------------

5. Mit jelent a kabar szó?

A) csatlakozók	B) menekültek	C) lázadók	D) helyiek
----------------	---------------	------------	------------

6. Mikor foglalták el az avarok a Kárpát-medencét?

A) 658	B) 568	C) 453	D) 862
--------	--------	--------	--------

7. Mikor volt a pozsonyi csata?

A) 904	B) 907	C) 896	D) 955
--------	--------	--------	--------

8. Kik voltak az Augsburgban vereséget szenvedő magyar sereg parancsnokai?

A) Lél, Bulcsú és Súr	B) Lél, Botond és Súr	C) Bulcsú, Botond és Csaba	D) Csaba, Botond és Lél
-----------------------	-----------------------	----------------------------	-------------------------

9. Mit jelent a „megas arkhón” kifejezés?

A) törzsfő	B) nagyfejedelem	C) hadvezér	D) főbíró
------------	------------------	-------------	-----------

10. Mi volt a neve Géza feleségének?

A) Ildikó	B) Gizella	C) Sarolta	D) Réka
-----------	------------	------------	---------

11. Hol koronázták meg I. Istvánt?

A) Esztergom	B) Buda	C) Veszprém	D) Székesfehérvár
--------------	---------	-------------	-------------------

12. Melyik két érsekséget alapította I. István?

A) Esztergom, Veszprém	B) Veszprém, Kalocsa	C) Esztergom, Kalocsa	D) Kalocsa, Esztergom
------------------------	----------------------	-----------------------	-----------------------

13. Mikor volt az utolsó pogánylázaadás?

A) 1051	B) 1038	C) 1046	D) 1077
---------	---------	---------	---------

14. Melyik magyar király foglalta el Horvátországot?

A) Könyves Kálmán	B) I. László	C) III. Béla	D) II. András
-------------------	--------------	--------------	---------------

15. Hol nevelkedett III. Béla?

A) Aachen	B) Ravenna	C) Bizánc	D) Halics
-----------	------------	-----------	-----------

16. Szerepelt-e az Aranybullában az ősiség törvénye?

A) igen	B) igen, de nem ezzel a kifejezéssel	C) nem	D) a szerviensek tiltakozása miatt kimaradt
---------	--------------------------------------	--------	---

17. Hol szenvedte el első vereségét a magyar sereg a tatároktól?

A) Muhi	B) Vereckei-szoros	C) Bihar	D) Munkács
---------	--------------------	----------	------------

18. Melyik szigetre menekült IV. Béla a tatárok elől?

A) Csepel	B) Trau	C) Krk	D) Hvar
-----------	---------	--------	---------

19. Hogy hívták a tatár csapatok vezérét?

A) Ögödej kán	B) Dzsingisz kán	C) Batu kán	D) Szubotáj kán
---------------	------------------	-------------	-----------------

20. Az alábbi Árpád-házi királylányok közül kit nem avattak szentté?

A) I. László lánya, Piroska	B) II. András lánya, Erzsébet	C) IV. Béla lánya, Margit	D) V. István lánya, Katalin
-----------------------------	-------------------------------	---------------------------	-----------------------------

21. Ki hozta létre az első kancelláriát?

A) I. István	B) I. László	C) II. András	D) III. Béla
--------------	--------------	---------------	--------------

22. Melyik Árpád-házi király vezetett hadjáratot a Szentföldre?

A) I. László	B) III. Béla	C) II. András	D) V. István
--------------	--------------	---------------	--------------

23. Melyik Árpád-házi király engedélyezte a zsidók letelepedését Magyarországon?

A) Könyves Kálmán	B) II. András	C) IV. Béla	D) III. András
-------------------	---------------	-------------	----------------

24. Kik voltak I. Géza király fiai?

A) Könyves Kálmán és Álmos herceg	B) Könyves Kálmán és Vak Béla	C) Álmos herceg és Vak Béla	D) Könyves Kálmán és II. László
-----------------------------------	-------------------------------	-----------------------------	---------------------------------

25. Ki volt az utolsó Árpád-házi király?

A) IV. András	B) V. Béla	C) II. András	D) III. András
---------------	------------	---------------	----------------

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, Ópusztaszerhez kapcsolódó történelmi eseményt jelenítenek meg dramatikusan formában.

Előkészület: A feladatokat a diákoknak akár már az előkészítő órán, de legkésőbb aznap, az utazás kezdetén osszuk ki, hogy készülhessenek! Döntsük el, melyik csoport melyik eseményt kapja! Ha a feladatot előre kiadjuk, segíthetünk a csoportoknak eldönteni az előadás formáját (szöveges jelenet, mozgásos jelenet, élőkép), ellenőrizni a szövegeket, illetve elkészíteni az esetleges kellékeket (táblák, jelmezek), de utóbbi semmiképpen sem kötelező.

Segédanyag: feladatlap az eseményekkel és a szerepekkel.

A helyszínen: A csoportok külön-külön készülnek fel. Ha alapvetően a helyszínen történnek az előkészületek, akkor a tanári segítségre itt lesz szükség. A csoportok bemutatják egymásnak az alkotásaikat, a többiek kitalálják, melyik eseményről van szó. Attól függően, hogy mennyi helybeni előkészület szükséges, fél–másfél órát vesz igénybe.

Ellenőrzés: Mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Emeljük ki a történelmi hűséget, a kreativitást és a csapatmunkát!

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. feladat

- a) 3.
- b) 1.
- c) 2.
- d) Attila, Ügyek

2. feladat

- a) 1.
- b) 1.
- c) 1.
- d) Ökör, ló

5. Forrásjegyzék

Bertényi Iván (1997): *Szent István öröksége. 1000–1444.* Kulturtrade Kiadó. Budapest.

Rohonyi Gyula (2020): *A magyar honfoglalás története.* Nemzeti Örökség Kiadó. Budapest.

Siklósi Csilla (2013): *Árpád népe – a magyarok története 972-ig.* Gulliver Lap- és Könyvkiadó. Budapest.

Szent István törvényei: <https://mek.oszk.hu/02200/02245/02245.htm#1>

Anonymus. Gesta Hungarorum: [https://hu.wikisource.org/wiki/I. Istv%C3%A1n_magyar_kir%C3%A1ly_t%C3%B6rv%C3%A9nyei](https://hu.wikisource.org/wiki/I._Istv%C3%A1n_magyar_kir%C3%A1ly_t%C3%B6rv%C3%A9nyei)

A prezentációban szereplő képek 90%-a saját készítésű. A fennmaradó 10% az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark prospektusaiból, illetve a Wikipédiából származik.

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

Fedezzétek fel a Nemzeti Történelmi Emlékpark szobrait és emlékműveit a térkép és a leírások segítségével!

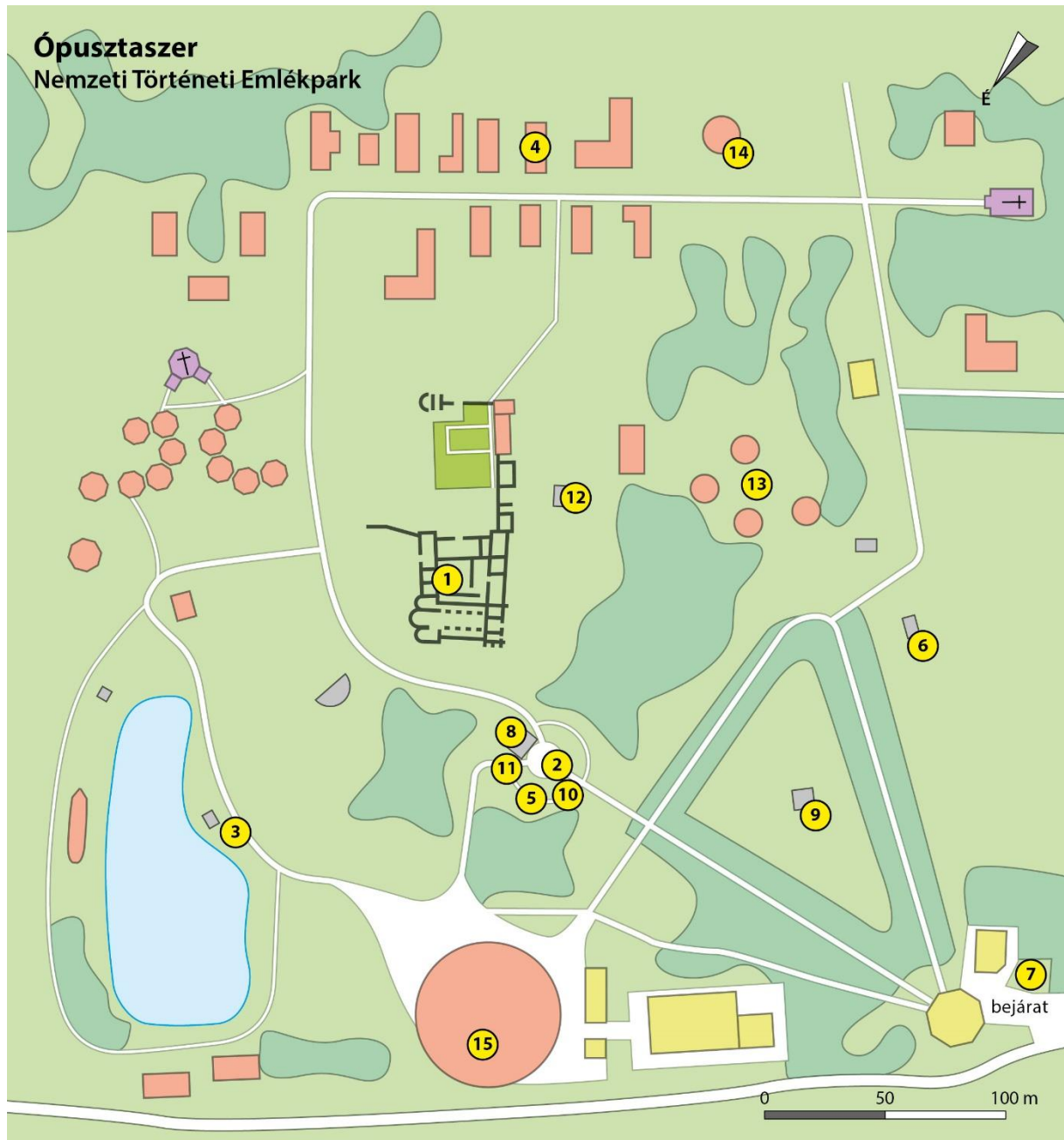
- Alkossatok öt csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban, és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált szobrokat és emlékműveket a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!
- Jól figyeljétek meg a szobrokat, mert a későbbi feladatokban is lesz róluk szó!

A térképen számmal jelölt helyszíneket keressétek fel!

Leírás	Szobor vagy műemlék neve	Sorszám
A kereszténység megerősítésében fontos szerepet betöltő intézmény épületegyüttese.		
Azon király a földön elhelyezett nagyméretű plakettje, aki 1222-ben a magyar nemesség kialakulása szempontjából rendkívül fontos dokumentumot adott ki.		
Azon krónikás szobra, aki valószínűleg III. Béla uralkodása alatt vagy közvetlenül utána megírta a <i>Gesta Hungarorum</i> című munkáját.		
A vidék rendjének biztosításában fontos szerepet betöltő rendvédelmi szerv épülete.		
Azon király mellszobra, aki a 11. század második felében megszilárdította a magyar államot.		
Azon népnek emléket állító szobor, amely nép a tatárjárás után települt be véglegesen az országba.		
Az európai Hun Birodalom legfontosabb uralkodója.		
Azon fejedelem emlékműve, akinek a nevéhez köthető a honfoglalás.		
A magyarság összetartozását kifejező emlékmű		

Leírás	Szobor vagy műemlék neve	Sorszám
Azon király szobra, aki a tatárjárás után újjáépítette a magyar államot.		
Azon fejedelem mellszobra, aki a Magyar Nagyfejedelemség uralkodójaként tevékenységével előkészítette a keresztény magyar állam megalapítását.		
A 9. századi törzsek vezetőit megörökítő szoborcsoport.		
A pusztai népek tipikus lakhelye.		
Az élelmiszertermelésben fontos szerepet betöltő épület.		
A honfoglalást megörökítő monumentális festmény.		

Képes krónika

A) változat

Készítsetek kisfilmet a Nemzeti Történeti Emlékpark látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róluk néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a benetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjátok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok:

- Rotunda és a Feszty-körkép
- Árpád-emlékmű és a királyok sétánya
- Anonymus-szobor (3/a) és a jurták (3/b)
- Hét vezér szoborcsoport
- Szer monostora

B) változat

Készítsetek kisfilmet a Nemzeti Történeti Emlékpark látványosságairól!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a csoportotok számára kijelölt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal rövid videókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Lehetőség szerint mondjatok is róla néhány fontos információt, vagy éppen meséljétek a benetek keltett benyomásról! Használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket!
- Figyeljétek arra, hogy a megadott szempontokat a videókban dolgozzátok fel! Emellett dobjátok fel a videót érdekességekkel, vicces elemekkel is!
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy pár (legfeljebb öt) perces videóvá! Vágjatok alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!

A feldolgozandó látványosságok és feldolgozásuk szempontjai:

1. csoport: A Rotunda és a Feszty-körkép

- Mikor és hol mutatták be először a Feszty-körképet?
- Mikor került Ópusztaszerre a körkép? Mikor restaurálták?
- Mutassátok be a kép központi elemét, a vezérek csoportját!
- Mutassátok be a fehér ló feláldozását ábrázoló képrészlet elemeit!
- Keressetek további érdekes elemeket (pl. a táborverés jelenetnél a tevét) a képen!

2. csoport: Árpád-emlékmű és a királyok sétánya

- Mikor avatták fel az Árpád-emlékművet?
- Hány Árpád-szobor készült az emlékműhöz? Ezek most hol találhatóak?
- Összesen hány király mellszobra található a királyi sétányon?
- Mutassátok be legalább 2-2 mondatban a királyok sétányáról 5 királyt!
- Mutassátok be az Aranybullának emléket állító műalkotást!

3. csoport: Anonymus-szobor és a jurta

- Milyen alkotás fűződik Anonymus nevéhez?
- Pár mondatban írjátok le, hogy Anonymus milyen forrásokat használt krónikájának megírásához!
- Mutassátok be a jurta főbb alkotórészeit!
- Mutassátok be egy jurta belső elrendezését!

4. csoport: Hét vezér szoborcsoport

- Hány törzsből állt a magyar nép Etelközben? Soroljátok ezeket fel!
- Soroljátok fel azon hét vezér nevét, akik megkötötték a vérszerződést!
- Magyarozzátok meg, hogy miért hiányzik Álmos fejedelem az ópusztaszeri szoborcsoportból!
- Mutassátok be a hét vezér ruházatát!
- Külön mutassátok be a hét vezér fegyverzetét!

5. csoport: Szer monostora

- Mikor épült Szer monostora?
- Ki volt az az egyházi személy, aki a 13. században sokat tett a kolostor fejlesztéséért?
- Vázoljátok fel a kolostor történetét az Árpád-ház kihalása után!
- Jelenleg milyen építészeti elemek láthatóak a régészeti feltárások eredményeképpen?
- Mutassátok be, hogy milyen gyógynövényeket termesztene a Szeri Gyógynövényházban!

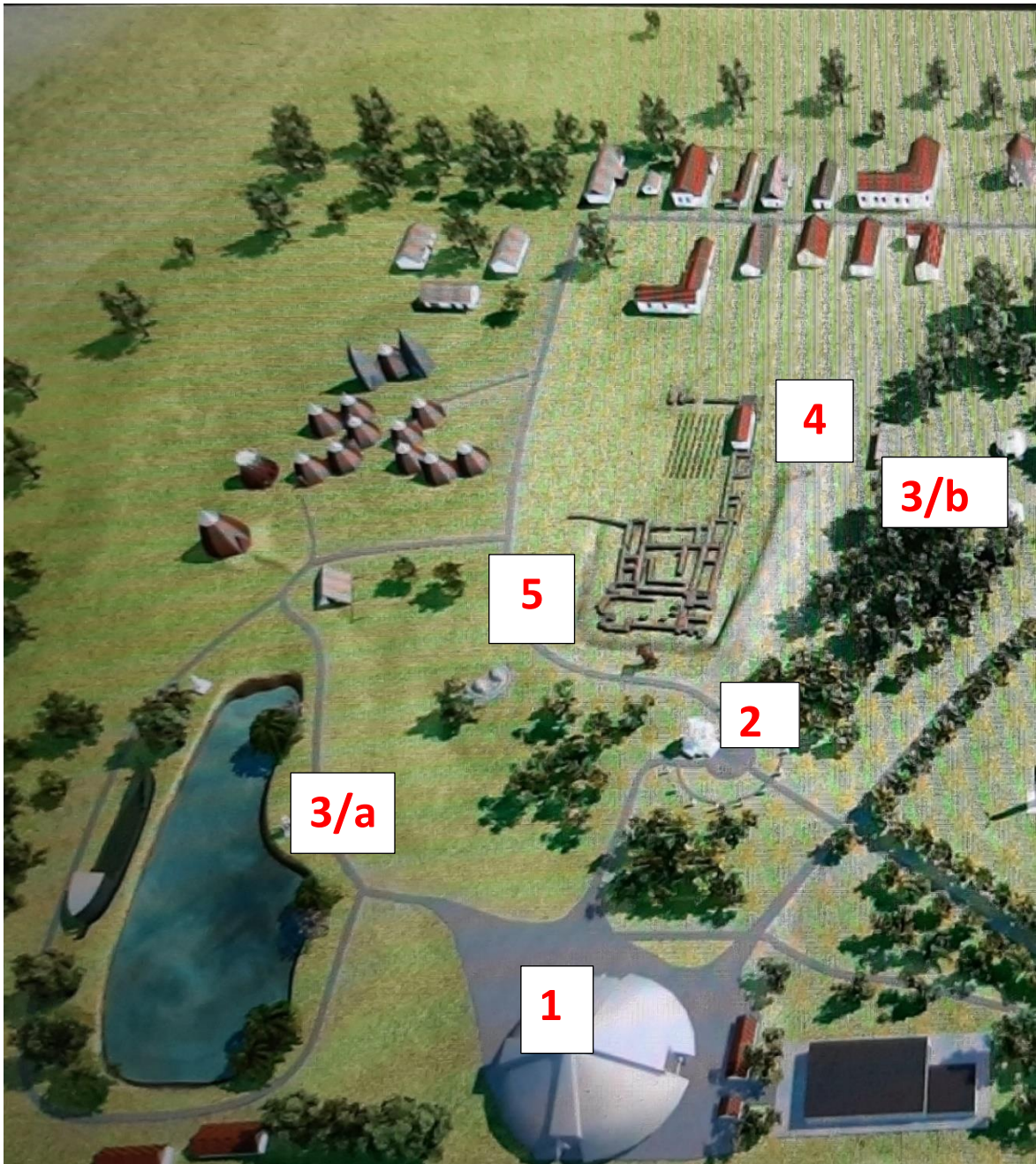
C) változat

Készítsetek a Nemzeti Történelmi Emlékpark látványosságait bemutató prospektust!

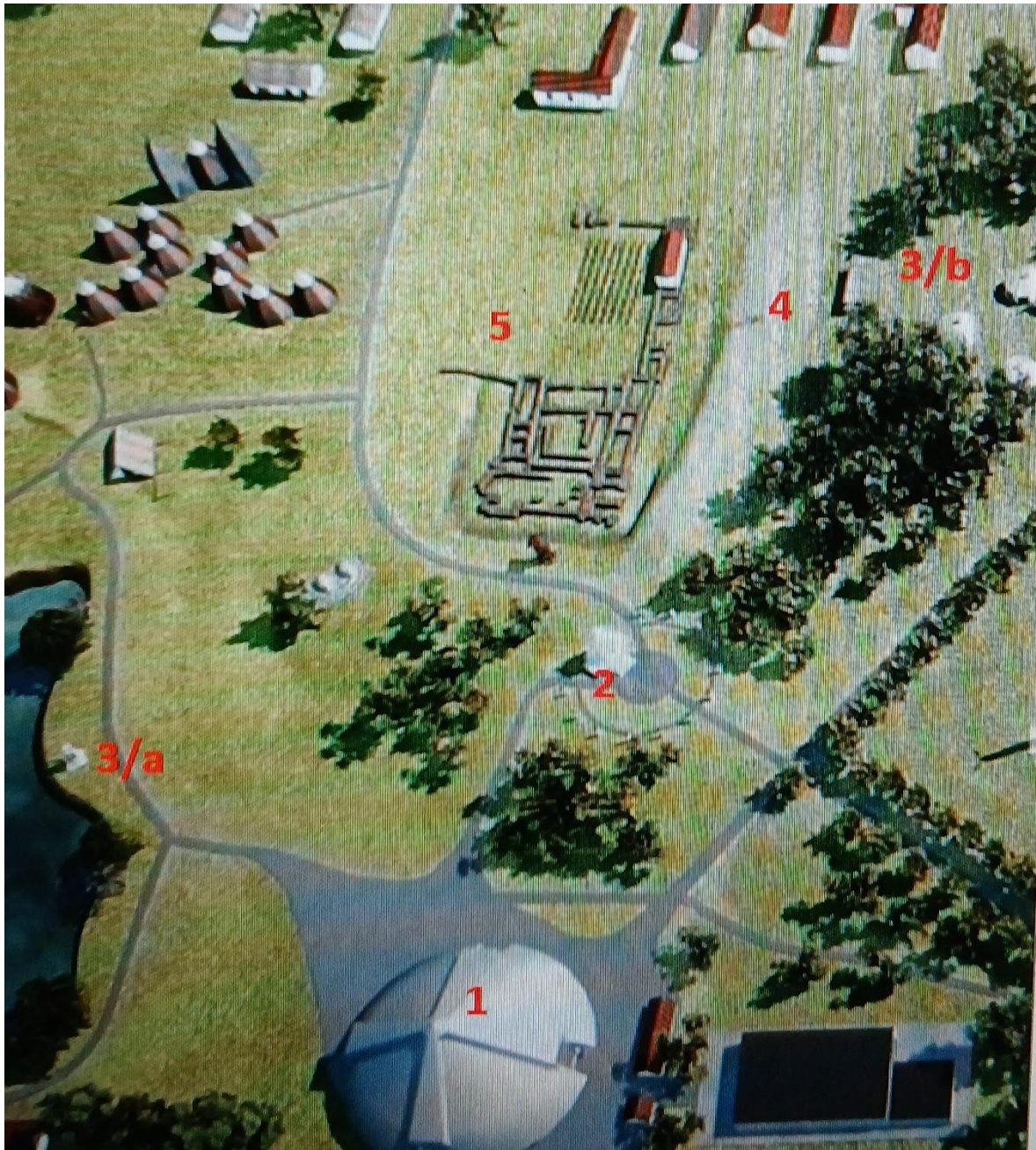
- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- Keressétek fel a bejelölt öt helyszínt! Készítsetek a telefonotokkal fotókat, amelyeken ti és az adott látványosság is látszik!
- Otthon rendezétek a fotókat két A4-es lapra, és írjatok közéjük rövid ismeretterjesztő, ajánló, kedvcsináló szövegeket! Legyen a végeredmény egy szép, nyomtatható kiadvány, amit ti is szívesen kézbe vennétek!
- A szövegek írásához használjátok fel a bevezető órán tanultakat, illetve az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket! Az információk mellett írjatok a személyes élményeitekről, benyomásaitokról is!

A feldolgozandó látványosságok:

- Rotunda és a Feszty-körkép
- Árpád-emlékmű és a királyok sétánya
- Anonymus-szobor (3/a) és a jurták (3/b)
- Hét vezér szoborcsoport
- Szer monostora

1.

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a helyszínen látottakból! Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. Hol helyezkedett el az ázsiai Hun Birodalom?

A) A kínai Nagy Fal előtti térségben	B) Mongóliában	C) az Altáj hegységtől a Dnyeper folyóig	D) Észak-Kínában
--------------------------------------	----------------	--	------------------

2. Hol ütközött meg Attila nagykirály a római seregekkel?

A) Gallia provincia	B) Pannónia provincia	C) Illírya provincia	D) Moesia provincia
---------------------	-----------------------	----------------------	---------------------

3. Melyik „történetíró” járt személyesen Attila udvarában?

A) Jordanes	B) Priskos rhétor	C) Regino	D) Biborbanszületett Konstantin
-------------	-------------------	-----------	---------------------------------

4. Hol található Magna Hungária?

A) Etelköz	B) a Volga mellett	C) Baskíriában	D) az Urálon túl
------------	--------------------	----------------	------------------

5. Mit jelent a kabar szó?

A) csatlakozók	B) menekültek	C) lázadók	D) helyiek
----------------	---------------	------------	------------

6. Mikor foglalták el az avarok a Kárpát-medencét?

A) 658	B) 568	C) 453	D) 862
--------	--------	--------	--------

7. Mikor volt a pozsonyi csata?

A) 904	B) 907	C) 896	D) 955
--------	--------	--------	--------

8. Kik voltak az Augsburgban vereséget szenvedő magyar sereg parancsnokai?

A) Lél, Bulcsú és Súr	B) Lél, Botond és Súr	C) Bulcsú, Botond és Csaba	D) Csaba, Botond és Lél
-----------------------	-----------------------	----------------------------	-------------------------

9. Mit jelent a „megas arkhón” kifejezés?

A) törzsfő	B) nagyfejedelem	C) hadvezér	D) főbíró
------------	------------------	-------------	-----------

10. Mi volt a neve Géza feleségének?

A) Ildikó	B) Gizella	C) Sarolta	D) Réka
-----------	------------	------------	---------

11. Hol koronázták meg I. Istvánt?

A) Esztergom	B) Buda	C) Veszprém	D) Székesfehérvár
--------------	---------	-------------	-------------------

12. Melyik két érsekséget alapította I. István?

A) Esztergom, Veszprém	B) Veszprém, Kalocsa	C) Esztergom, Kalocsa	D) Kalocsa, Esztergom
------------------------	----------------------	-----------------------	-----------------------

13. Mikor volt az utolsó pogánylázadás?

A) 1051	B) 1038	C) 1046	D) 1077
---------	---------	---------	---------

14. Melyik magyar király foglalta el Horvátországot?

A) Könyves Kálmán	B) I. László	C) III. Béla	D) II. András
-------------------	--------------	--------------	---------------

15. Hol nevelkedett III. Béla?

A) Aachen	B) Ravenna	C) Bizánc	D) Halics
-----------	------------	-----------	-----------

16. Szerepelt-e az Aranybullában az ősiség törvénye?

A) igen	B) igen, de nem ezzel a kifejezéssel	C) nem	D) a szerviensek tiltakozása miatt kimaradt
---------	--------------------------------------	--------	---

17. Hol szenvedte el első vereségét a magyar sereg a tatároktól?

A) Muhi	B) Vereckei-szoros	C) Bihar	D) Munkács
---------	--------------------	----------	------------

18. Melyik szigetre menekült IV. Béla a tatárok elől?

A) Csepel	B) Trau	C) Krk	D) Hvar
-----------	---------	--------	---------

19. Hogy hívták a tatár csapatok vezérét?

A) Ögödej kán	B) Dzsingisz kán	C) Batu kán	D) Szubotáj kán
---------------	------------------	-------------	-----------------

20. Az alábbi Árpád-házi királylányok közül kit nem avattak szentté?

A) I. László lánya, Piroska	B) II. András lánya, Erzsébet	C) IV. Béla lánya, Margit	D) V. István lánya, Katalin
-----------------------------	-------------------------------	---------------------------	-----------------------------

21. Ki hozta létre az első kancelláriát?

A) I. István	B) I. László	C) II. András	D) III. Béla
--------------	--------------	---------------	--------------

22. Melyik Árpád-házi király vezetett hadjáratot a Szentföldre?

A) I. László	B) III. Béla	C) II. András	D) V. István
--------------	--------------	---------------	--------------

23. Melyik Árpád-házi király engedélyezte a zsidók letelepedését Magyarországon?

A) Könyves Kálmán	B) II. András	C) IV. Béla	D) III. András
-------------------	---------------	-------------	----------------

24. Kik voltak I. Géza király fiai?

A) Könyves Kálmán és Álmos herceg	B) Könyves Kálmán és Vak Béla	C) Álmos herceg és Vak Béla	D) Könyves Kálmán és II. László
-----------------------------------	-------------------------------	-----------------------------	---------------------------------

25. Ki volt az utolsó Árpád-házi király?

A) IV. András	B) V. Béla	C) II. András	D) III. András
---------------	------------	---------------	----------------

Drámapedagógia

1. csoport: A hét vezér megköti a vérszerződést

Ebben a feladatban a magyar sztyeppeállam (Magyar Nagyfejedelemség) Etelközben történő megalapításának kulcseseménye, a vérszerződés szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy történelmi eseményt, annak leírását, a hozzá tartozó szerepekkel.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvoulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljétek fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

A hét vezér megköti a vérszerződést

Etelközben a magyarság hét törzsből állt, úgymint: Nyék, Megyer, Kürt-Gyarmat, Tarján, Jenő, Kér és Keszi. A hét törzs vezetői (őket nevezzük hét vezérnek) az alábbiak voltak: Álmos, Előd, Ond, Kond, Tas, Huba, Töhötöm. A hét vezér Etelközben vérszerződést kötött. A szerződés arról a jellegzetes eleméről kapta elnevezését, hogy a hét vezér megvágta alkarját, a kiserkenő vért egy közös edénybe csorgatták, majd az edény felett esküt tettek. Ezen eskü a hagyomány szerint 5 pontból állt: 1. Álmost emelik maguk fölé vezérnek (fejedelemnek), és kijelentik, hogy a vezéri posztot mindig Álmos vezér nemzetsége fogja birtokolni. 2. A jó munkából senki se legyen kizárva. 3. Azokat, akik Álmost megválasztották, illetve fiaikat sohase rekesszék ki a vezér tanácsából és az ország tisztségeiből. 4. Ha utódaik közül valaki hűtlen lenne a vezér iránt, akkor annak vérént ontsák ki. 5. Ha valaki Álmos vagy a többi fejedelmi személy közül az esküt meg akarja szegni, az átok alá legyen vetve mindörökre.

Joggal merül fel a kérdés: Miért Álmost és nemzetségét választották maguk fölé vezérré? Véleményünk szerint ennek két oka volt. Egyrészt Álmosnak nagy tekintélyt és elismertséget adott, hogy a hagyomány szerint családja Attila hun nagykirálytól származott, másrészt Álmos rendelkezett a legnagyobb katonai erővel.

A történészek a vérszerződés jelentőségét abban látják, hogy a hét törzset olyan erős állami egységbe tömörítette, amely gyakorlatilag életre hívott egy sztyeppeállamot. Ezt az államalakulatot nevezzük Magyar Nagyfejedelemségnek.

Szerepek

A hét vezér: Álmos, Előd, Ond, Kond, Tas, Huba, Töhötöm

2. csoport: Az ispán ítélkezik két bűnös (leányrablás és a vasárnapi munkavégzés) ügyében, I. István uralkodása alatt

Ebben a feladatban a keresztény magyar államalapítás egyik fontos eseményének (törvénykönyv összeállítása) szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy történelmi eseményt, annak leírását, a hozzá tartozó szerepekkel.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

Az ispán ítélkezik két bűnös (leányrablás és a vasárnapi munkavégzés) ügyében, I. István uralkodása alatt

István király a keresztény magyar állam belső rendjének biztosítása érdekében uralkodása során két törvénykönyvet bocsátott ki. Az ezekben rögzített törvényeket több csoportba sorolhatjuk. Az egyik csoportjuk az egyházzal, pontosabban annak működésével és a hitélettel kapcsolatos törvények. Például rendelkeznek a tizedről, a templomépítésről (minden 10 falu építsen egy templomot), a vasárnap megtartásáról, a négy böjti időszak megtartásáról, a péntek megtartásáról, a keresztény vallás megtartásáról, a templomba járásról. A keresztény hitélettel kapcsolatos törvények megszegését keményen büntették, például a „vasárnap megtartásáról” szóló törvény kimondta, hogy aki vasárnap ökörral dolgozik, azt vegyék el tőle, és adják oda a várnépnek elfogyasztásra.

A törvények másik csoportját összefoglalóan büntető ügyekkel foglalkozó törvényeknek nevezzük. Ezek az alábbi ügyekben kiszabandó büntetések mértékét rögzítették: emberölés, kard kirántása, fegyveres támadás, esküszegés, gyújtogatás, leányrablás, rágalmazás, sikkasztás.

A leányrablásról az alábbi módon rendelkezett a törvénykönyv: *„Ha valaki a vitézek közül szemérmertlenségtől bemocskolva, valamely leányt szüleinek engedélye nélkül feleségül elrabol, elrendeltük, hogy a leányt adja vissza szüleinek, még akkor is, ha valami erőszakot követett el rajta, és a rabló tíz tinót fizessen a rablásért, még ha később ki is békül a leány szüleinek. Ha pedig valamely szegény és a népből való merészkedik ezt elkövetni, öt tinó kártérítést fizessen a rablásért.”*

Szerepek

Csanád vármegye ispánja, aki I. István törvénykönyve alapján ítélkezik két bűnös (vádlott) ügyében

Első bűnös (vádlott), aki leányt rabolt

Második bűnös (vádlott), aki vasárnap dolgozott

3. csoport: A fehér ló mondája a *Gesta Hungarorum* szerint

Ebben a feladatban egy az Anonymus által írt geszta megszületésével kapcsolatos fiktív esemény fontos szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy történelmi eseményt, annak leírását, a hozzá tartozó szerepekkel.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljuttatjátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

A fehér ló mondája a *Gesta Hungarorum* szerint

A történelemtudomány a mai napig sem tudta kideríteni, hogy ki a *Gesta Hungarorum* című krónika szerzője. A geszta bevezető részében a szerző magát az alábbi módon nevezte meg: „*Mesternek mondott P, a néhai jó emlékezetű, dicsőséges Bélának, Magyarország királyának jegyzője.*” Ebből a mondatból kiindulva a történészek úgy vélik, hogy Anonymus valószínűleg III. Béla király (uralkodott 1172–1196) kancelláriai jegyzője volt. A kutatások szerint művét csak a király halála után, valamikor a 13. század első éveiben írta meg. Több történész úgy véli, hogy személye azonos Péter győri püspökével (a püspöki funkciót 1204 és 1217 között töltötte be), aki az 1190-es években valóban dolgozott jegyzőként a királyi udvarban.

Anonymus gesztájának egyik fontos története a fehér ló mondája. Eszerint Árpád vezér földet (a Duna–Tisza közét a Sajó folyóig), két korsó vizet és egy nyaláb füvet kért Salán vezértől. Ezeket megkapta, ezt követően 12 fehér lovat küldött Salán vezérnek. Amikor Salán azt látta, hogy a magyarok nem akarják elhagyni a Duna–Tisza közét, egy követ által felszólította őket, hogy távozzanak. Erre Árpád azt felelte a követnek, hogy a földért és a folyóért a 12 fehér lóval fizetett. Végül csatára került sor Árpád és Salán csapatai között, amely a magyarok győzelmével végződött, Salán pedig elfutott.

Anonymus verziójával szemben Kálti Márk Képes Krónikája egy fehér lóról beszél, illetve a fejedelmet Szvatopluknak nevezi.

Szerepek:

Árpád vezér

Salán vezér

Árpád vezér, illetve Salán vezér követei

4. csoport: IV. Béla a tatárok kivonulása után az országnagyokkal tárgyal az ország újjászervezéséről

Ebben a feladatban a Magyar Királyság tatárjárás utáni újjászervezésével kapcsolatos fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy történelmi eseményt, annak leírását, a hozzá tartozó szerepekkel.
- A ti csoportotok különlegessége, hogy kettő, egymásra felelő eseményt kaptatok. Próbáljátok meg a kettőt egyszerre, egymás mellé helyezve, egymás ellentéteiként bemutatni!
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítenek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

IV. Béla a tatárok kivonulása után az országnagyokkal tárgyal az ország újjászervezéséről

Batu kán mongol csapataival (akiket sokszor tévesen tatárnak neveznek) 1241 tavaszán tört be a Magyar Királyság területére. A kán serege 1241. április 11-én Muhinál súlyos vereséget mért IV. Béla hadseregére. A király alig bírt elmenekülni, egy mongol csapat egészen Trau váráig (Horvátország) üldözte. A következő hónapokban a mongolok végigpusztították az egész országot, a lakosság nagy részét legyilkolták, majd 1242 tavaszán hirtelen kivonultak az országból.

A visszatérő IV. Béla hozzáfogott a romba döntött, kifosztott Magyar Királyság újjászervezéséhez. Ennek során az alábbi lépéseket tette: szakítva saját korábbi álláspontjával birtokadományozásba kezdett. Elrendelte kővárak építését, a fallal körülvett városok számára nyugati mintájú városi jogokat adott. 1247-ben hozzákezdett a budai vár építéséhez. A legyilkolt lakosság pótlására telepéseket (főképpen német, olasz és francia) hívott be, és engedélyezte a zsidók letelepedését is. Újból behívta az országba a kunokat és letelepítette őket az Alföld területén. Ez utóbbi az ország katonai erejének növelése szempontjából volt fontos lépés. Szintén emiatt volt fontos, hogy IV. Béla a városokat arra kötelezte, hogy meghatározott számú nehézlovasságot állítsanak ki háború esetén. IV. Bélát gyakran nevezik „második honalapítónak”, úgy véljük, hogy jogosan, hiszen lépéseinek eredményeképpen a Magyar Királyság kiheverte a tatárjárás következményeit.

Szerepek

IV. Béla, aki a tatárok kivonulása után hozzá akar kezdeni az ország újjászervezéséhez

Országnagyok (nádor, udvarispán, országbíró, tárnokmester stb.), akik javaslatokat tesznek az ország újjászervezésének mikéntjéről.

5. csoport: A II. András uralkodásával elégedetlen szerviensek arról tárgyalnak, hogy mi legyen a jogaikat rögzítő Aranybulla tartalma

Ebben a feladatban az 1222-ben II. András király által kibocsátott Aranybullával kapcsolatos fiktív esemény szereplőivé váltok. Játsszátok el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kap egy történelmi eseményt, annak leírását, a hozzá tartozó szerepekkel.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei, vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljete fel az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegeket, ha lesznek! Találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat!
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat! Ne áruljátok el, miről van szó, azt nekik kell kitalálniuk!

A II. András uralkodásával elégedetlen szerviensek arról tárgyalnak, hogy mi legyen a jogaikat rögzítő Aranybulla tartalma

A 13. század elejére a királyi hatalom rovására jelentős mértékben megerősödtek a bárók. Ezen bárói családok előretörése azzal fenyegette a szervienseket – módosabb, földbirtokkal rendelkező közszabadosok –, hogy a bárói családok függésbe vonják őket. A királyi birtokok magánföldesúri kézbe történő kerülése hasonló sorssal fenyegette a várjobbágyokat is. Ebben a helyzetben egy országos szerviensek mozgalom (melyet támogattak a várjobbágyok is) bontakozott ki, mely arra kényszerítette II. András királyt, hogy 1222-ben kiadja az Aranybullát. Ennek rendelkezései három csoportba sorolhatók. Egyrészt biztosították a szerviensek érdekeit (adómentesség, személyi szabadság, hadviselés szabályozása, szabad végrendelkezés). Másrészt bizonyos pontok (pl. külföldiek háttérbe szorítása) kedveztek a báróknak. Harmadrészt II. András ígéretet tett korábbi gazdaságpolitikájának (pl. pénzrontás) és adományozási gyakorlatának beszüntetésére. Nagyon fontos rámutatnunk arra, hogy az Aranybulla tartalmazott egy ún. ellenállási záradékot is, amely feljogosította az egyházi és világi főurakat arra, hogy fellépjenek az uralkodó ellen, ha az nem tartja be az Aranybulla rendelkezéseit.

Az Aranybulla 31 pontjából 11 pont a szerviensek jogaival foglalkozott, és ezek a rendelkezések a későbbiek során a szerviensekből kialakuló köznemesség alapvető jogai lettek, mint sarkalatos nemesi jogok. Ezért a történészek egy része úgy értékeli az Aranybullát, mint egyfajta nemesi alkotmányt.

Szerepek

Szerviensek, akik elégedetlenek helyzetükkel, és a király által kiadott Aranybullától várják annak megnyugtató rendezését. A tanácskozás során tárgyalják meg követeléseiket.

Tanórai utófeldolgozás

1. feladat

Oldd meg a magyar honfoglaláshoz kapcsolódó feladatokat a forrás és ismereteid segítségével!

„ÁLMOSS VEZÉR MEGVÁLASZTÁSA

A hungárusoknak igen vitéz és a hadi viszontagságokban felette hatalmas nemzete, mint fentebb mondtuk, eredetét a szittyák nemzetéből vette, amelyet saját nyelvén dentü-mogyernak neveznek. És az a föld túlföldön megtelepedett az ott született népek sokaságával, annyira, hogy övéit már sem táplálni, sem befogadni nem tudta, mint fentebb mondtuk. Ezért akkor a hét fejedelmi személy, akit mind a mai napig hétmagyarnak hívnak, a helyszükét tovább nem tűrhetvén, tanácsot tartott, és késelem nélkül fegyverrel, haddal igyekezett módját ejteni, hogy szülőföldjét elhagyja, s olyan földet foglaljon el magának, amelyen laknia lehet. Akkor a választásuk arra esett, hogy majd Pannónia földjét keressék fel. Erről ugyanis a szállongó hírből azt hallották, hogy az Attila király földje, akinek az ivadékából Álmos vezér, Árpád apja származott. Ámde a hét fejedelmi személy közös és igaz értelemmel belátta, hogy a megkezdett útnak végére nem járhat, hacsak vezér és parancsoló nem lesz felette. Tehát a hét férfiú szabad akarattal és egyetértéssel vezérül és parancsolóul választotta magának, sőt fiait is a végső nemzedékig Álmost, Ügyek fiát, és azokat, akik az ő nemzetségéből származnak, mivel Álmos vezér, Ügyek fia, továbbá azok, akik az ő nemzetségéből származtak, jelesebbek voltak nem dolgában, meg hadban is hatalmasabbak. Tudniillik az a hét fejedelmi személy nem dolgában előkelő, hadban hatalmas, hűségben állhatatos férfiú volt. Akkor közakarattal Álmos vezérnek ezt mondták: »A mai naptól kezdve téged vezérünknek és parancsolónkunkká választunk, s ahova a szerencséd visz, oda követünk téged.« Majd a fent említett férfiak mindegyike Álmos vezérért – pogány szokás szerint – saját vérének egy edénybe csorgatta, s esküjét ezzel szentesítette. És noha pogányok voltak, mégis azt a hitet, melyet akkor egymás közt esküjükre tettek, mindhalálukig megtartották úgy, amint ez az eskü itt következik.”

Válaszd ki az állítások helyes befejezését! Karikázd be a sorszámát!

a) A hungárusok magukat...

1. szittyáknak nevezték.
2. hunnak nevezték.
3. dentü-mogyernak nevezték

b) A hét vezér tanácskozásuk alkalmával...

1. Pannónia elfoglalásáról állapodott meg.
2. Dácia elfoglalásáról állapodott meg.
3. Moesia elfoglalásáról állapodott meg.

c) A vérszerződés során a hét vezér a legerősebb vezetőt választotta maga fölé, ő volt...

1. Árpád.
2. Álmos.
3. Hunor.

d) Nevezd meg két felmenőt Álmos vezér családjából!

.....

.....

2. feladat

A feladat a keresztény magyar állam megalapításához kapcsolódik.

Oldd meg a feladatokat a forrás és ismereteid segítségével!

I. István I. törvénykönyve

„8. A vasárnap megtartásáról

Ha valamely pap vagy ispán avagy valamely más hívő személy valakit vasárnap ökrökkel lát dolgozni, vegyék el tőle az ökröt, és adják a várnépnek elfogyasztásra. Ha pedig lovakkal dolgozik, vegyék el tőle a lovat, amit gazdája, ha akarja, ökörral megválthat, és az ökröt egyék meg, ahogy mondtuk. Ha pedig valaki más szerszámokkal dolgozik, vegyék el tőle a szerszámokat és ruháit, amelyeket – ha akarja – bőrével megválthat.

...

14. A gyilkosságokról

Ha valaki haragra gyulladva vagy döllyfösségtől kevélyen szándékos gyilkosságot követ el, tudja meg, hogy tanácsunk végzése szerint száztíz aranypénzt fog fizetni. Ebből ötvenet a király kincstárába kell vinni, ötvenet adjanak a rokonoknak, tízet pedig a bírának és közbenjáróknak ajándékozzanak. A gyilkos ezenfelül az egyházi törvények rendelkezése szerint vezekeljen.

...

16. A kard kirántásáról

Hogy minden tekintetben erős és sértetlen béke honoljon mind az idősebbek, mind a fiatalabbak között, bármilyen jogállásúak legyenek is, teljességgel megtiltjuk, hogy valaki másnak a bántalmazására kardot rántson. Ha ezt a jövőben vakmerőségétől ösztönöztetve megkísérelné, ugyanazzal a karddal öljék meg.”

Válaszd ki az állítások helyes befejezését! Karikázd be a sorszámát!

a) Attól, aki vasárnap ökörral dolgozik...

1. elveszik az ökrét.
2. elveszik a lovát, de egy ökörral kiválthatja.
3. elveszik az ökrét és megkorbácsolják.

b) Aki haragra gyulladva szándékos gyilkosságot követ el, annak fizetnie kell...

1. 110 aranyat, és vezekelnie kell.
2. 50 aranyat, és vezekelnie kell.
3. kétszer 50 aranyat fizet és vezekelnie kell.

c) Ha valaki kirántja a kardját, akkor az alábbi büntetést kapja:

1. Ugyanazzal a karddal megölik.
2. 100 tinó árát kell fizetnie.
3. Elkobozzák a kardját.

d) Nevez meg két olyan állatot, melyekkel tilos vasárnap dolgozni!

.....

.....